

NIKELAUV-VÆRDIG TYSK KJEMPEDUMHET. Mandag aften den 26. juli forelå den første trykte meddelelse om Mussolinis fall i Oslo. Inntil da hadde man bare hatt de meddelelser som det koster dødsstraff å lese.

I høyeste grad av spenning tok man for seg morgenavisene tirsdag morgen. Her vilk man nok få inngående kommentarer til den italienske verdenssensasjon! Fritt Folk dog skrev ikke om Mussolini. Det hadde tatt fram sitt evighetstema siden 22. juni 1941 - "bolsjevikk"-faren. At stakkars nervøse Feiring i Morgenposten skulle ha noen Mussolini-lede var ikke til å vente. Han har hittil ikke været i stand til å samle seg om noen lederartikkel. Han har nok med å slåss med disponenten om den overtid, han hver natt koster Morgenposten under sine forsøk på å virke Tidens Tegnsk ombroknings-smart. Feiring hadde derfor nøyot seg med et citat av Lunatscharsky til leder. Forredar Eide i Nationen "kommenterte" et eller annet med bøndene. Det var ikke så greit å finne ut hva han mente. Det som fra lederplassen i Aftenposten frydet ons øye var Filipinones frihet. Det var da godt at de. node på Filipinene får sin frihet mens vi venter på vår. Men også den artikkel var forvirret. Den fortalte at amerikanerne hadde ordnet med frihet for filipinenserne fra og med 1940. men så ville de ikke ha friheten. De kom til amerikanerne og ba om å få slippe den inntil de var blitt modne for noe så stort som friheten. Det første amerikanerne og gikk med på det. Hvorpå japanerne nå holder på med å forbede den filipinske frihetslovgivning. I tilføyelse hertil kom der et attpåheng skrevet av hr. fanatiker Flood selv - oppå den opprinnelige artikkelen som var skrevet av en av Aftenpostens medarbeidere. Attpåhenget hang ikke sammen med det som utgjorde artikkelens to første tredjedeler, men var gjort for å få fram en chikane mot amerikanerne. Gad vite om amerikanerne går til grunne på den?

Således, nøyaktig således, ble aksobruddet Berlin-Rom kommentert i den tyske presse på norsk i Oslo - av de norskfødte menn som agerer "chefredaktører" der, kjøpt og betalt dertil av tyskerne. Der man leste avis etter avis med et stadig bredere smil slo man fast for seg selv, at der neppe finnes den dumhet så stor at tyskerne ikke begår den! For selvsagt var disse ledertomane på den avisdag da aksobruddet Berlin-Roma var hovedtemaet over hele verden, brukt etter ordre av tyskerne i stortinget, norske betegnet hr. Moser, som bør ha seg litt eikelauv for denne kjempedumhet. Overfor et folk som er lesekyndig og ikke bare som hans landsmann i besittelse av leseferdighet, hadde han begått den.

PROPAGANDAMASKINEN OG ANGREPENE MOT TYSKE KRIGSMÅL I NORGE.

Det hender at selv den øvede leser kan bli forvirret over de meldinger, som den tyske propagandamaskine sender ut. De pro mille sannhet, som det ikke lyktes gøbbels-systemet å skjule, er omviklet med så store mengder løgn og fordraininger, at man kan være nødt til å lese om igjen flere ganger, før man helt ut forstår hva det sies og skjules.

Et godt hjelpemiddel til kontroll har vi i de meddelelser tyskerne sender ut hver gang der er hendt noe i Norge som fortjener kommunike, og som vi er i stand til et hvert fall delvis å kontrollere. Et av de beste hjelpemidler vi hittil - ved siden av meddelelsen om biskop Berggravs utdrivelse ved Beelzebub - har fått, er det som propagandamaskinen sendte ut til norsk lesekrets gjennom de såkalte aviser for 26. juli der de gav en slags fremstilling av hva der var passert i Trondheim og på Herøya lørdagen i forveien. Herøya ble forresten ikke nevnt - bare en liten norsk by på høyde av Oslofjorden. Både Stavanger og Skien ligger på høyde av Oslofjorden, legg merke til den tøvete tilbakeholdelse av navnet! Målet var angitt av den norske emigrantregjering i London - forsøkte en Kriegsberichter ved navn Fillinger seg. Angrepet mot skipet var fullstendig resultatløst. Man gnir seg i øynene. Hvilket skip? Det viser seg ved fornyet gjennomlesning, at der også var puttet inn et skip blandt de norske stedene, som var blitt bombet. Plutselig kastet dette skipet fram - for at man leseforvirret skal bli hengende fast i rigger på det og få det inntrykk at hele bombeangrepet var fullstendig resultatløst. Om der i det hele tatt har vært angrepet noe skip vet man ikke. Det ventuelle skips tilstedeværelse er i denne forbindelse fullstendig likegyldig. Innsettes det også, at de norske arbeidere som ble rammet, produserte kunstgjødning for det tyske landbruk. Skjønt forsiktig plasert av lak i Fillinger, enten han nu er norsk (av fødsel) eller tysk, får vi øye på både nakken og ryggen til den fete løgnen der den prøver å gjemme seg som et innskudd mellom andre setninger. Det var ikke noe tilvirkeangssted for kunstgjødning til norsk landbruk som ble bombet, men vesentlig Norsk Lettmetall under I.G. Farbenindustrie, en bedrift hvis eneste oppgave det var å tilvirke aluminium og andre lettmetaller for det tyske flyvåpen. Den har opphørt å eksistere.

Som den gøbbelske propagandamaskine dels ved og dels uten elev Fillinger har formet disse otterretninger, formes alle otterretninger som sendes ut gjennom den samme propa-

propagandamaskinens forskjelligte utsprøytningssrør. Vi kan følgende gjennom disse meldinger i mandagens avisplakat om bombingene av Herøya og av ubåthavnen i Trondheim analysere måten for eksempel front-reportasjen fra Russland og Sicilia er satt sammen på. Derfor bør man meget nøye studere de meldinger som her omtales. Det vil gi en innsikt til god hjelp neste gang, propagandamaskinen kan være i stand til å skape mørke stunder for en. Å sette seg nøye inn i dette er i det hele tatt en vesentlig del av det sjelolige forsvar vi til enhver tid, i våken så vel som i halvvåken tilstand, ja endog inn i drømmen er nødt til å sette opp mot tyskerne. Det er dette forsvar som er årsaken til at de aldri, aldri kan ta knekken på oss.

I de meddelelser som her omtales, berettes der også om de mange dødsofre blandt norske, som de amerikanske bombeangrep mot tyske krigsmål i Norge har kostet. Det er klart at der må gå norske liv til spille, når tyskerne driver norske slaver inn i innbyggningene om sin krigsindustri på norsk jord. Det er videre tyskerne om å gjøre, at antallet av omkomne norske blir så stort som mulig. De har bruk for det under sin agitasjon mot landets Konge og regjering. Derfor kunde man under angrepet på Herøya og på ubåthavnen i Trondheim oppleve, at tyskerne hindret norske i å søke ly mot de bomber de hadde nedkalt over de respektive steder. Gynet Fillingen, "Kriegsberichte", skildrer hvorledes arbeiderne på Herøya var kommet ut på åpen vei for å begi seg hjem før angrepet begynte. Her ble de også rammet av bombene, berettes det samtidig. Forholdet var at disse norske, som samtlige arbeidet under tyskernes sløvepisk, ville flykte til skogs, da de forsto faren. Men heri ble de hindret. De ble samlet sammen av tyskerne og drevet tilbake til fabrikkområdet med tilfluktsrummene, hvor også de gikk ned. Tilfluktsrummene var i og for seg gode. De bestod sin prøve. Men ett ble rammet av enten en sammenstyrtet skorsten eller av en fulltreffer. - I Trondheim ble arbeiderne hindret i å forlate en barakke eller muligens flere for å komme i tilfluktsrum. I propagandamaskinen er de rammede barakker blitt til sykebarakker. I et tilfluktsrum utenfor den del av Trondheim som ble rammet, ble plassen helt opptatt av tyskerne slik at ingen norske fikk slippe ned. De måtte holde seg utenfor under hele angrepet. Av disse omkom ingen. Men allikevel var det et betydelig antall norske, som tyskerne også denne gang førte inn i døden - for senere propagandistisk bruk blandt norske i Norge mot vår Konge og vår lovlige regjering i eksil.

SKADEN PÅ HERØYA. I tillegg til vår artikkel om tyskernes måte å fortelle om de amerikanske bombeangrep mot de to tyske militærsmål i Norge, Herøya og ubåthavnen i Trondheim, skal vi bringe noen faktiske opplysninger om skadene på Herøya. Den tyske fabrikk under det nordiske navn Nordisk Lettmetall er mere enn sterkt skadet, den er, på en fabrikkavdeling nær, jevnet med jorden. Den vil ikke kunne gjenoppbygges under denne krig og dens ødeleggelse er en katastrofe for tyskerne. Hvor mange norske som er drept i forbindelse med Lettmetall er ikke sikkert, men tallet ligger rimeligvis mellom 40 og 50. Av Norsk Hydros folk dreptes 8 eller 12. Sodafabrikken under Norsk Hydro er blitt sterkt skadet, likeledes kraftstasjonen og en kontorbygning. To av de ti granittårnene for sluttprosessen under fremstillingen av salpetersyre er ødelagt og likeledes en del andre bygninger. Denne redegjørelse gjør ikke krav på å være fullstendig. Det går som man forstår ikke an for en norsk frihetsavis fra det underjordiske å gå til Norsk Hydro å spørre om skadene. Man får nøye seg med hva man kan få fram gjennom usakkyndiges beretninger.

NYHETENE TIRSDAG KVELD

Sicilia. Meldinger fra Italia tyder på demonstrasjoner overalt. Det italienske folk feirer nå avslutningen på det fascistiske maktveldet som har vart i over tyve år. En stor Milano-avis skriver i en ledende artikkel: "Mussolini er gått. Endelig er vi fri. Ingen sov i Milano i natt. Dertil var begeistring og gløden for stor." Den kjente Torino-avis Stampa offentliggjør en proklamasjon utstedt av fem antifascistiske organisasjoner. Det heter her: "Det fryktelige mareritt som har hvilt over vårt politiske liv i over tyve år er over. Alle partier har nu frihet som sitt standpunkt." Proklamasjonen fordømmer kongen og Badoglio som står i forbindelse med de gamle fascistiske makthavere. Italienerne må nu sette all kraft inn på å treffe beslutninger om nye lover og selv være herrer i landet. Ifølge en sveitsisk melding er Mussolinis organ popolo d'Italia inndratt. Mussolinis målsmann Gayda er avskjediget. Over hele Italia har det vært store demonstrasjoner for et fritt Italia. Monneskomassene har sunget patriotiske sanger fra Garibaldi's dager og en tyskfiendtlig sang fra forrige verdenskrig. I sine oversjøiske sendinger taler Romkringkasteren om folkedemonstrasjoner, som erklærer at de er for Badoglio og kongen. I virkeligheten var Badoglio's første skritt å forby alle møter og sammenkomster av mere enn tre personer under trusel av at enhver som ikke lystret øieblikkelig vilde bli skutt. Romkringkasteren opplyste

igår kveld at Badoglio's kabinett nødvendigvis måtte bli et militærkabinett. Det fascistiske storråd møttes lørdag for å høre Mussolinis siste erklæring. Ingen av de eldre fascistiske medlemmer er kommet inn i den nye regjering. Det gis ingen opplysning om hvor Mussolini er eller hvad han forestår sig.

Churchills tale. Statsminister Churchill talte i formiddag i Underhuset: Slutningen på Mussolinis lange og hårdhendte herredømme over det italienske folk betegner utvilsomt avslutningen på en epoke i Italias historie. Grunnsteinen i den fascistiske bygningen har sviktet, og det er ikke usannsynlig at hele huset vil falle sammen om det ikke alt har gjort det. Mussolinis tankeløshet er blitt kostbar for det italienske folk. Det så så lettviint og ufarlig ut i 1940 å falle det slagne Frankrike i ryggen eller slå under sig de besiddelser som Mussolini sikkert trodde tilhørte et degenerert Storbritannia. Det var tilsynelatende også lettviint å kaste sig over den langt mindre stat Hellas. Men virkeligheten utviklet sig enderledes. Gjennom mange og farlige omskiftelser har de britiske og amerikanske armeer omsider brutt i stykker hele det italienske imperium i Afrika og erobret storparten av Sicilia. Nu står de ved inngangsporten til det italienske f. stland. De tilbyr slutt på krigen, frihet fra trolldom i et nytt og befridd Europa. Da jeg hørte om det som hendte i Palermo da de amerikanske tropper rykket inn, kunde jeg ikke være i tvil om at italienerne ønsket å bli fri sine tyske arbeidsherrer. Vi vet ikke hvad som kan komme til å skje i Italia, men nu da Mussolini er forsvunnet og fascismens makt er knust for godt, vilde det være meget uklokt å avskjære oss ethvert middel til å komme til en ordening med det italienske folk. Vi vet lite eller ingenting om den nye regjering, men den har en meget viktig bestemmelse å ta når det gjelder sitt eget folk. Inntil videre vil jeg gjerne at den utvikling som fører frem til en slik bestemmelse skal gå sin gang uten annet påtrykk enn det som ligger i en ustanselig krig. Hittil har vi ikke fått noen tilnærmelser fra den italienske regjerings side, og noen ny bestemmelse fra vår side er derfor ikke påkrevet. Hvis den italienske regjering velger å la tyskerne få sin vilje, har heller ikke vi noe valg. Da fortsetter vi krigen mot Italia av all kraft og på alle fronter. Vi skal sørge for at de skal føle krigen byrde tyngre og tyngre. Ordre om dette er gitt til alle allierte hærførere som dette angår. Mitt råd ved dette veiskille kan uttrykkes ganske enkelt: Vi bør la italienerne selv gyte olje på ilden og sette fart i begivenhetene inntil deres regjering vil gå med på å gi oss det vi trenger og krever for å kunne fortsette krigen mot vår viktigste og vesentligste fiende som ikke er Italia men Tyskland. Det er i Italias like meget som i de alliertes interesse at Italias betingelsesløse overgivelse skal skje med et slag, ikke stykke for stykke. Dersom Italias regjering og folk bestemmer sig til å fortsette under det tyske åk, vil det ikke ha noen alvorlig innvirkning på krigenes gang, og den eneste følge vil bli at i de nærmeste måneder vil landet bli gjennompløiet med bomber fra ende til annen.

Det vilde være et stort feilgrep, nu når forholdene i Italia er i en så flytende tilstand, om æglingsmen fra Storbritannia og De Forente Stater skulde gå slik frem at de brøt med ethvert uttrykk for den italienske stat. Vi har ingen interesse av å styrte Italia inn i kaos og anarki uten myndigheter å forhandle med. Vi vilde bare få en uhyre opgave med å innsette garnisoner, politistyrker og embedsmenn. Vi må være forsiktige så vi ikke kommer i den samme stilling som tyskerne har rettet sig op i, nemlig å måtte undertrykke og regulere inn i alle enkeltheter en meget stor befolkning. I praksis vilde slike retningslinjer lett kunne føre til at den følelse av befrielse som vi blev møtt med etterhvert kunde slå om i gretten misnøie mot oss og alt vårt arbeide.

Når det totalitære system, sa Churchill videre, med et eneste parti beskyttet av hjemmelig politi, som har besatt praktisk talt alle stillinger i staten med embedsmenn og domstoler kontrollert av regjeringsmakten og med et helt nettverk av husspiører, har vært ved makt i lang tid, har de brede masser av folket ingen innflytelse på sitt lands skjebne. Dette kan tjene som en undskyldning for det italienske åk. Men bare en undskyldning. Det finnes ikke noe forsvar for noe folk som finner sig i å fratras sine rettigheter. Nu har krigenes hårde virkelighet omsider brutt den trolldom som holdt massene i Italia node i tyve år og knust dem fysisk og moralsk. Vi kan derfor med god grunn vente store forandringer i Italia. Hvilken form de vil ta eller hvordan de vil stille sig til de tyske okkupasjonsstyrker eller kontrollorganer er det for tidlig å spå om. Men ett er sikkert, det som har hendt i Italia har forstyrrert og fornærket fremtidsutsynet for det tyske nazistiske parti. Iam Tyskland selv er fremdeles meget sterkt. Italia hadde bare en tiendedel av Tysklands styrke. Det tyske voldsherredømme blir nu angrepet av alle krefter fra alle kanter. I de voldsomme kamper på frontene i Russland som er i langt større målestokk enn de forente britiske og amerikanske operasjoner i Middelhavsområdet, har den tyske hær fått mange sviende sår i juli. De regelmessige og knusende slag mot tyske byer

fortsetter nådløst og med stadig større tyngde. Den Tyskland er nå et et rikt. Med alle de hårde slag som de tyske tropper har lidt har Hitler omu 300 davisjoner bortsett fra leitetropper. Tre fjerdodeler av dem er mobil og de fleste er godt utstyrt. Vi er i kamp med noen av disse på Sicilia, og de gjør innbitt motstand i stillinger ved ognet for forsvar. Riksstyret i Tyskland holder alle sider av det tyske folkeliv som i en skruetikke og dominerer det med sin autoritet. Den kan utnytte naturrikdomene i 10 - 12 land, og høstutsiktene skal være bra. Denne nazistiske krigsmaskin er det mareritt over Europa som vi har bestemt oss til å rydde ut, og når vi tar stilling til forholdene i Italia må vi stadig holde oss dette annet mål for øie.

Kommentarer til Mussolinis tilbaketreden.

Den amerikanske utenriksminister Cordell Hull uttalte igår: Mussolinis fall er det første store skritt mot en fullstendig ødeleggelse og utslettelse av alt som heter fascisme. De forente nasjoner var ikke i kontakt med Badoglio før Mussolinis fall. De krever fremdeles Italias betingelsesløse overgivelse. - Det offisielle spanske telegrambyrå melder at innen spanske politiske kretser anser man den nye italienske regjering for å være en fredsregjering. Det kom som en overraskelse at regjeringsskiftet fant sted bare litt over en uke etter at de allierte gikk til invasjon på Sicilia. - Ribbentrops talerør, dr. Schmidt, uttaler at han håper at Italia ikke har tenkt å falle Tyskland i ryggen, men at det vil fortsette krigen på Tysklands side. - Tyrkiske aviser skriver: Italias mål må være å få fred og roddo hvad de kan. Den politiske bygning som hvilte på aksene er styrtet sammen etter Mussolinis fall. Man antar at Ungarn, Bulgaria og Romania vil underrette Tyskland om at de vil følge Italias eksempel hvis de ikke alt har gjort det. - Dagens Nyheter Berlinkorrespondent skriver: Overalt i Berlin ser man bleke og bekymrede ansikter. Det er tyske menn og kvinner som lavmælt drøfter de siste begivenheter. Det er ingen optimisme, å spore mod hensyn til krigens utgang. - En finsk avis mener at det italienske regjeringsskifte vil bli av stor betydning for Finlands politiske fremtid. Svenska Pressen i Helsingborg uttaler at forandringen av regime i Italia var en enestående vinning for de allierte. Den finske finansminister sa igår at en finsk regjeringsskifte er nær forestående. Det er mulig at socialdemokratene vil gå ut av koalisjonen.

Sicilia. Allierte fly forpurret et nytt tysk forsøk på å bringe forsterkninger med fly. 21 Junker transportfly blev skutt ned. Skip i havner på Sicilia blev også angrepet. Over Sardinia blev 5 tyske og italienske fly ødelagt. På landjorden er det ny fremgang etter hårde kamper. Cefalu og San Stefano på nordkysten er erobret.

Flyangrep. Hamburg blev bombet i natt. Det var det femte angrep på byen i løpet av 48 timer. Lørdag natt blev det sluppet 2300 tonn bomber over Hamburg. I dagslys søndag blev det gjort stor skade på Tysklands største ubåtverft, som ligger i byen, samt på et annet ubåtverft og en dieselmotorfabrikk. Tunge amerikanske bombefly angrep igår igjen ubåtverfter og flyfabrikker. De flyvende festninger som bombet Hamburg i natt, angrep også Hannover, Wilhelmshafen og Wesermünde. Flyplasser i Frankrike og Belgia blev bombet igår og i natt. De allierte mistet 23 bombefly og 4 jagere fra alle gårdsdagens operasjoner. Mere enn 50 tyske jagere blev skutt ned over Tyskland og 4 over Belgia. Angrep av tyske fly på Storbritannia gjorde skade, men ingen mennesker blev drept.

Russland. 70 bebodde strøk til blev befridd av russerne igår under en fremrykning på mellom 5 og 10 km i retning av Orel. 5000 av Hitlers soldater blev drept. Meldinger fra Moskva går ut på at den største fremgang igår blev notert av den styrken som rykker frem fra syd.

Polen. Det er blitt kjent i London at de tyske nazisters massemyrderier sprer sig fra Lublin til Kharkov-området. De driver her klappjakt på omlag 100 000 bønder og byfolk som har flyktet inn i skogene.

Det fjerne østen. I det sydvestlige Stillehav begynte allierte land-, sjø- og flåtestridskrefter et stort slag mot kunda på Ny Georgia. Tunge amerikanske bombefly har angrepet Wake-øya. 9 japanske jagerfly blev skutt ned og 9 skadet.

Den amerikanske visepresident Wallace uttalte igår i en tale til arbeiderne ved Detroitfabrikkene: Vi søker en fred som betyr noe mere enn bare et pusterum mellom dette mareritts død og et nytt fødsel. Verdens ledere må heretter beflitte sig mere på å løse sociale spørsmål og tenke mindre på maktpolitikk. Særlig tre ting må de være ansvarlig for: 1. Folkeoplysning. 2. Mobilisering av fredsproduksjon og arbeide for alle. 3. Planlegging av samarbeide mellom verdens nasjoner. OSLO; De norske aviser som mandag kunde berette om 55 drepte nordmenn i Trondheim etter angloamerikanernes terrorangrep, er idag merkeligvis tause. Noen navnliste over ofrene er omu ikke offentliggjort og kan neppe ventes. For tallet på norske ofre er sannsynligvis bare 4, ikke 55.